

Judicis i presa de decisions

Francisca Fariña
Manuel Vilariño
Ramón Arce

PID_00211371

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. L'estudi del jurat: procés, capacitat i selecció	9
1.1. El judici amb jurats	9
1.1.1. Notes sobre el jurat	9
1.1.2. Aportacions processals	9
1.2. Avaluació de la competència dels jurats	12
1.3. Selecció del jurat	13
1.3.1. De la població a la roda de jurats	13
1.3.2. Recusacions	13
1.3.3. Procediments usuals de selecció	14
1.4. Procés de decisió	16
1.4.1. Models explicatius	16
1.4.2. Deliberació	18
2. Psicologia dels jutges	21
2.1. Psicologia jurídica i decisions judicials	21
2.2. La figura del jutge	22
2.3. El procés de socialització judicial	23
2.4. L'elaboració de les sentències judicials	25
2.5. La disparitat en les decisions judicials	26
2.5.1. Concepte de <i>disparitat</i>	26
2.5.2. Estudis de disparitat	26
2.5.3. La reducció de la disparitat	30
3. Formació d'advocats	32
3.1. L'advocat i els coneixements psicològics	32
3.2. Paràmetres judicials interessants	33
3.3. Percepció i representacions socials de justícia	34
3.4. Decisions grupals	35
3.5. Selecció probabilística d'un jurat/jutge interessat	36
3.6. Destreses dels advocats, presentació de la prova i testimonis	36
3.7. Apreciació del valor de les proves en la formació de judicis	39
4. La mediació intra- i extrajudicial	40
4.1. Definició de <i>mediació</i>	40
4.2. Avantatges de la mediació familiar	40
4.3. Fases del procediment de mediació	41
4.3.1. Mediació extrajudicial	42

4.3.2. Mediació intrajudicial	43
Glossari	47
Bibliografia	48

Introducció

En aquest mòdul es persegueix fer una aproximació als processos judicials i, més concretament, a les decisions que s'hi prenen. Les implicacions dels coneixements que ofereix la psicologia jurídica semblen evidents: els actors de les decisions judicials estan sotmesos, a més de la regulació que estableix el sistema de justícia, a les mateixes limitacions que concerneixen la resta d'humans durant els processos de presa de decisions i que són delimitades pel nostre funcionament psicològic. En aquest sentit, encara que l'agent decisor tingui la millor disposició per a ser imparcial i just en les seves decisions, els processos de raonament i deliberació no són aliens a fenòmens de caire cognitiu i emocional, com distorsions cognitives, prejudicis, heurístics, processos d'influència normativa, formació i preparació, etc.

El primer apartat del mòdul està dedicat al jurat. S'hi presentaran els avantatges i inconvenients d'utilitzar-lo, les implicacions que té la grandària i la regla de decisió que s'adopta sobre la qualitat de la deliberació. S'abordaran alguns resultats referits a la competència dels jurats, que informen del paper que té la dificultat del contingut que s'ha de jutjar, i també la preparació i formació dels membres del jurat. A continuació, s'oferiran alguns dels procediments existents per a configurar el jurat, i es finalitzarà presentant els models explicatius dels processos de deliberació i presa de decisions dels jurats.

El segon apartat se centra en la figura del jutge. Inicialment, s'abordarà d'una manera breu la regulació legal del jutge/magistrat i el procés de socialització judicial pel qual ha de passar en desenvolupament de la seva professió. A continuació, es presentarà el format i els elements que ha de respectar i incorporar la sentència judicial. En aquesta línia, s'aprofundirà en el fenomen de la disparitat de sentències, i es discutiran amb detall els factors que hi intervenen i les estratègies que es poden dur a terme per pal·liar-la.

L'apartat següent se centrarà en la figura de l'advocat amb l'afany de nodrir d'una sèrie de coneixements psicològics dirigits a millorar-ne la praxi professional. D'aquesta manera, s'analitzaran algunes de les variables que afecten les decisions grupals i sobre les quals l'advocat pot intervenir amb la finalitat d'influir-les. Així mateix, es tractarà de les destreses que s'han d'entrenar per millorar l'exercici de l'advocacia i que concerneixen aspectes com el comportament i presència de l'advocat, l'ordre i manera de presentació de les proves, o l'entrenament de la testificació dels testimonis, etc.

Finalment, s'abordarà la mediació intra- i extrajudicial com a alternativa a la resolució contenciosa dels conflictes familiars, especialment, el divorci/separació, en els quals entra en qüestió la custòdia dels fills. D'aquesta manera, es

tractarà del concepte, dels tipus i dels principis de la mediació, i dels múltiples avantatges que se'n deriven de l'ús. L'apartat culmina amb una proposta de mediació estructurada en una sèrie de fases.

Objectius

1. Conèixer el paper del jurat dins del procés de decisió judicial, les seves limitacions i els seus avantatges, les variables que intervenen en els processos de deliberació i que els condicionen, i com se n'estableix la composició definitiva.
2. Conèixer com està delimitada legalment la figura del jutge, en què consisteix el procés de socialització judicial, les característiques principals de les sentències judicials i el concepte de *disparitat*, i també les variables que el modulen i les estratègies per reduir-la.
3. Identificar els coneixements derivats de la recerca psicològica que puguin ser útils per a l'exercici de l'advocacia, com les variables que produeixen les decisions grupals (jurats, jurats mixtos o tribunals), el moment i manera propicis per a la presentació dels testimonis i les proves, els factors que incrementen la credibilitat dels testimonis, i les destreses pròpies de l'advocat.
4. Conèixer el concepte de *mediació* i els principis que la regeixen en assumptes de família, els avantatges de la mediació enfront de la resolució contenciosa, i les fases que conformen el procés mediador.

1. L'estudi del jurat: procés, capacitació i selecció

1.1. El judici amb jurats

1.1.1. Notes sobre el jurat

Per *jurat* s'entén un grup de persones llegues en dret que es reuneixen per emetre un judici, en termes de veredictes o mitjançant la contestació a un qüestionari en el qual plasmen les seves respostes a preguntes que els formula el jutge per fonamentar la sentència, guiats per una regla de decisió amb uns requisits que van des de la majoria simple fins a la unanimitat.

La institució del jurat té una llarga història. Nemeth (1986) informa d'indis de jurats cap al 1200 aC. Va ser el Regne Unit qui el va propagar per totes les seves colònies. D'aquesta manera, va arribar als Estats Units i va ser adoptat pel poble nord-americà per a l'aplicació de la justícia, i es va convertir en una clau definitiva i inamovible de la societat americana. També es va introduir a l'Europa continental i, dins d'Europa, a França. Napoleó, amb l'"Estatut de Baiona" (1808), va impulsar per primera vegada a Espanya l'opció d'un judici per jurat (Davó, 1988). Amb la Constitució del 1978 es va obrir una porta a un jurat pactat que es va plasmar en la Llei orgànica del Tribunal del Jurat del 1995.

1.1.2. Aportacions processals

Sobre la grandària i la regla resolutòria

D'entre les diverses variables que modulen les decisions dels membres del jurat, la bibliografia s'ha centrat fonamentalment en dues de fenomenològiques:

- **La regla de decisió.** Els jurats solen decidir per unanimitat, però la majoria de dos terços o fins i tot la majoria simple s'han usat com a mètodes de decisió. L'inconvenient d'una decisió unànime rau en l'alt risc que el judici quedi sense decisió final. Però quines són les conseqüències de la regla decisòria en la deliberació? Hastie, Penrod i Pennington (1983) van dur a terme la recerca més completa en aquesta temàtica i van observar que, en comparació dels jurats unànimes, els majoritaris deliberaven menys temps. La qüestió no es redueix a una versió més allargada de la deliberació. La unanimitat conduïa a una participació més gran de les minories, a una satisfacció més gran dels jurats amb el veredict final i a una

avaluació més profunda i minuciosa de la prova i la llei. Per tant, l'ideal per aconseguir la decisió més justa, elaborada i de més qualitat seria optar per una regla decisòria unànime. En altres paraules, una vegada assolida la majoria necessària, els arguments de la minoria, siguin o no correctes, no són considerats per la majoria suficient; o el que és el mateix, no procedeixen a la integració.

- **La mida del grup.** No hi ha una regla fixa sobre la grandària del grup, però els països amb més tradició constitueixen jurats de dotze membres. Altres posicions suggereixen l'opció de reduir el nombre de jurats fins a una posició modal de sis membres, ja que apel·len a un estalvi econòmic i social. No obstant això, es contraargumenta que la reducció de membres derivaria en una pèrdua de la representativitat dels diferents estaments de la comunitat. En suma, la polèmica sobre el nombre exacte de jurats ens encaminaria a un debat sense fi. D'aquesta manera, es podria assenyalar que com més gran el nombre de jurats, més qualitat i representativitat de les decisions, però també més costos i un nombre superior de jurats suspesos. Establir el nombre ideal que combini ambdues posicions sembla tasca impossible. Ara bé, cal tenir present que en els jurats compostos per pocs membres la justícia deixa un bon marge a l'atzar.

Nul·litat decisional: els jurats suspesos

Quan el jurat és incapaç d'aconseguir el quòrum mínim exigint en la regla de decisió, es declara suspès o irresoluble. La resposta dels legisladors ha passat per establir regles de decisió que fossin menys exigents, en general disminuint la grandària del grup o eliminant l'exigència de la unanimitat.

Per la seva banda, la recerca científica, com hem comentat, ha perfilat les variables fenomenològiques que afecten la irresolubilitat dels jurats: la grandària del jurat i la regla decisional. La majoria dels resultats reflecteixen que a mesura que augmenta el nombre de jurats i s'estableix la unanimitat com a regla de decisió, es facilita la indefinició dels jurats. En conseqüència, es podria optar per disminuir-ne la grandària i atenuar els requisits de la regla de decisió. Ara bé, com s'ha assenyalat, aquesta posició comportaria decisions de pitjor qualitat i més inconsistents.

Un intent de reconduir les deliberacions dels jurats suspesos va ser acompanyat per les instruccions judicials, que tenien per objecte donar un nou impuls processal. Mitjançant aquestes instruccions, el jutge sol·licita als jurats que reexaminin els seus criteris decisionals i que s'esforcin per aconseguir un veredict. Aquestes instruccions, que pretenen superar una situació d'estancament, es basen en una pressió cap a les minories perquè abandonin aquesta posició d'obstinació. No obstant això, els resultats empírics no donen suport al fet que siguin sistemàticament les minories les causants de la intransigència.

De facto, s'han aixecat veus contra l'exercici d'aquesta pressió cap a la minoria, en el sentit que sembla més apropiat generar instruccions que es basin en l'argumentació, la relació veredictes-proves i l'evitació de missatges destructius.

Altres variables estudiades han estat la complexitat del cas i la longitud de les deliberacions. S'ha detectat que com més complex sigui el cas, més gran serà el nivell d'imprecisió. Mentre que de les anàlisis d'arxiu de la longitud de les deliberacions, per si fossin retallades per una decisió dels jutges, en la direcció d'impedir una resolució, s'ha conclòs que el jutge permet prou temps de deliberació i que les causes de la indefinició s'han de buscar en el jurat mateix.

Altres treballs s'han centrat a analitzar l'estil deliberatiu, el contingut de la deliberació i les característiques del moderador dels jurats suspesos. En aquest sentit, les deliberacions de jurats suspesos es caracteritzen per superposicions, desaprovacions, ordres o contestacions. A de més, s'ha pogut constatar que en els jurats suspesos es trenca el flux argumentatiu necessari per a produir processos de canvi de veredictes. En altres paraules, es produeixen intents d'influència entre faccions, però es veuen minvats en la seva efectivitat perquè l'altra facció no permet construir seqüències d'esdeveniments, a causa dels talls continuats provocats en la deliberació.

Així mateix, s'ha trobat aquesta mateixa tendència en els continguts de la deliberació. D'aquesta manera, un nombre elevat d'intervencions dels jurats suspesos apareixen deslligades de fets del judici, proves o connexions legals. En termes operatius, són intervencions fàtues a escala de resolució del conflicte. En suma, els jurats suspesos apareixen viciats i, en tot cas, inefectius pel que fa a l'estil deliberatiu i contingut de les deliberacions. Contràriament, els jurats resolubles s'orienten a buscar una relació veredictes-proves i presenten les seves intervencions relacionades amb proves, fets del judici i argumentacions legals. En resum, segueixen un criteri d'integració de prova.

Una última font de la indecisió del jurat rau en el rol exercit pel moderador. *De facto*, els moderadors dels jurats suspesos no dirigeixen el curs de la deliberació cap a les proves, no corregeixen els vicis destructius de l'estil deliberatiu dels jurats irresolubles, no presenten dots de persuasió ni el seu estatus dins del grup els permet imposar-se. És més, se'ls percep com una font negativa. En suma, els presidents o portaveus dels jurats suspesos no moderen.

En definitiva, pel que fa a la intervenció, dues són les aportacions que es podrien considerar:

- Instruir els jurats abans de la deliberació en la no emissió d'intervencions destructives.
- Formar el moderador perquè sàpiga conduir la deliberació.

1.2. Avaluació de la competència dels jurats

S'ha atribuït moltes vegades al jurat manca de preparació per a exercir la funció que li és encomanada, però la recerca no sembla arribar a les mateixes conclusions. En aquesta direcció, Kalven i Zeisel (1966) van classificar, en funció de l'opinió modal de jutges, casos jutjats prèviament per jurats en fàcils, difícils i molt difícils. Si el jurat fos incompetent, les divergències quant al veredictes entre jutges i jurats s'haurien de produir en els casos difícils i, sobretot, en els molt difícils. Les dades, per contra, van assenyalar que les discrepàncies sorgeixen per igual en els tres casos. En conseqüència, no es pot concloure que el jurat no compregui la prova presentada.

D'altra banda, alguns treballs semblaven evidenciar una tendència en els jurats a decantar-se pel que és just enfront del que és legal.

El cas de Jane Stafford

Un cas famós és el de Jane Stafford, acusada d'assassinar el seu marit el 1982. Les proves eren clares i fins i tot la senyora Stafford en va admetre els fets. No obstant això, durant el judici van sortir a rel·luir diverses conductes del senyor Stafford que podien induir al seu assassinat: era un maltractador de gènere i de nens, presentava un comportament sexual sàdic, la policia local tenia instruccions que, en cas d'haver d'acudir a casa seva per algun avís, hi anés armada i preparada per disparar. D'aquesta manera, per a sorpresa general, el jurat va declarar la senyora Stafford innocent.

Aquest seria un cas meridià de transgressió de la llei. Un professional faria el mateix? Difícilment. No obstant això, deixant al marge aquests casos anecdòtics, la bibliografia evidencia de manera bastant contundent que el jurat segueix les instruccions legals i només se n'aparta excepcionalment en el que es podria etiquetar com a casos de consciència social.

On si s'han trobat alguns resultats que podrien validar l'acusació d'incompetència és en el tema de la comprensió de les instruccions, encara que altres treballs van posar de manifest que si les instruccions legals eren traduïdes a termes comprensibles, això és, a expressions quotidianes, els jurats executaven d'acord amb el que s'esperava.

Encara que en molts països l'àmbit d'actuació del jurat se circumscriu a casos penals i a partir d'un cert "quàntum" en la pena, en d'altres també entenen sobre casos civils. Alguns processos civils (per exemple, litigis entre grans companyies) adquireixen una complexitat tan gran, que resulten molt arduos de seguir, fins i tot per a tècnics, per la qual cosa es fa aconsellable que el jurat no hi actuï. No obstant això, en la majoria dels casos civils ordinaris l'execució del jurat s'explica per la prova i la deliberació (Walter, 1987). A Espanya, segons l'exposició de motius de la Llei orgànica de 1995, s'han seleccionat els delictes en els quals l'acció típica no té una complexitat excessiva. D'aquesta manera, s'especifiquen els delictes contra la vida humana, delictes comesos

Nota

El jutge instrueix els jurats sobre quina és la tasca que han d'empresendre durant la deliberació i quin procediment haurien de seguir per arribar a un veredictes.

pels funcionaris en l'exercici dels seus càrrecs, delictes contra l'honor, els delictes d'omissió de deure de socors, els delictes contra la intimitat i el domicili, els delictes contra la llibertat i els delictes contra el medi ambient.

Enfront de l'opció d'apartar els jurats de casos civils complexos, s'han proposat certes reformes per millorar l'execució del jurat en aquestes situacions: reestructurar els casos, reestructurar els jurats i l'ús de tècniques de maneig del cas.

Exemple

Es poden eliminar parts, separar les causes o utilitzar veredictes especials. També es pot recórrer a seleccionar només jurats d'un cert nivell educatiu, augmentar-ne la grandària i permetre decisions majoritàries, i en el dret continental europeu, es proposa la constitució de jurats mixtos de jutges i llecs, és a dir, **jurats mixtos**. Així mateix, els jutges poden resumir o comentar la prova, permetre als jurats prendre notes i preguntar als testimonis, usar un llenguatge senzill en les instruccions o donar les instruccions per escrit.

En general, la bibliografia posa de manifest que la complexitat no és el motiu de desacord entre jutges i jurats, i que aquesta es pot reduir, de vegades, per mitjà de certes "reformes". Els diversos substrats de la complexitat fan que la seva solució no pugui ser unívoca, sinó que estigui subjecta a fluctuacions contextuais. És necessari, per tant, un esforç investigador més gran per aclarir quines són les reformes necessàries i en quines situacions són efectives. Definides aquestes reformes i les situacions en les quals són efectives, l'ús de jurats és perfectament vàlid.

1.3. Selecció del jurat

1.3.1. De la població a la roda de jurats

El procés de selecció en el seu format més freqüent s'inicia amb un sorteig a partir de llistes (com el cens electoral o el d'Hisenda), amb la qual cosa es disposa de censos de jurats per a un espai temporal determinat. Posteriorment, i per a un cas concret, se sorteja una altra vegada una roda de jurats a partir de la qual es construirà el jurat de decisió. D'aquí es procedeix a les exempcions automàtiques (el cas dels policies o els metges), excuses tant per motius materials (especialment temps i treball) com psicològics (per exemple, por de represàlies) i les desqualificacions (menors d'edat, analfabets o convictes). Restats aquests subjectes i si fos necessari, es procedeix una altra vegada al sorteig per completar la roda, fins a aconseguir el nombre mínim establert per la normativa legal.

1.3.2. Recusacions

La selecció de jurats a l'atzar no garanteix la imparcialitat, de manera que s'han arbitrat fórmules legals per controlar aquest fenomen. La idiosincràsia de cada legislació ens fa diferenciar entre aquests tres tipus de recusacions:

- **D'ordre.** La recusació d'ordre s'estableix per controlar un biaix de la comunitat. Ocorre, de vegades, que la comunitat de referència per a la constitució del jurat està esbiaixada per endavant (a saber, mitjançant publicitat prèvia al judici pot ocórrer que la població tingui presa una decisió). En aquests casos, després d'una comprovació o demostració d'aquest prejudici, o bé es busquen jurats que no coneguin el cas, es recorre a jurats d'altres comunitats o es procedeix amb jutges.
- **Amb causa.** Estan especificades per llei i en si mateixes representen un atemptat a la imparcialitat. El seu nombre és il·limitat i, depenent dels països, poden ser exercides pel jutge o les parts, després que ho aprovi el jutge. En un primer moment només incloïen els denominats *biaixos específics*, com ara relacions sanguínies, econòmiques o sentimentals. Successivament, s'hi van incloure els biaixos no específics, com els racials o religiosos.
- **Peremptòries.** Antigament, se suposava que els biaixos no englobats en les recusacions amb causa podien ser controlats pel jurat i es limitaven a prestar jurament d'imparcialitat. Amb el temps es va entendre que aquest jurament no era suficient i que hi ha altres biaixos de causació psicològica, sociodemogràfica, publicació prejudiciosa, etc., que s'haurien de controlar en determinades circumstàncies. La resposta legal va ser la creació de les recusacions peremptòries, que no necessiten justificar-se, però que el seu nombre està limitat (a Espanya, per exemple, està limitat el nombre a tres per l'acusació, i altres tres per la defensa).

1.3.3. Procediments usuals de selecció

Encara que fins a dates recents, als jurats, després de les recusacions amb causa, només se'ls demanava un jurament d'imparcialitat sobre el supòsit que era suficient per a evitar biaixos de judici, els descobriments científics han fet que es perfeccionin els sistemes de selecció. Són diversos els models de selecció de jurats, entre els quals destaquen "Stand-By", "Voir Dire", atzar i de tribunal.

Si bé els procediments de selecció del jurat varien d'un país a un altre i fins i tot dins del mateix país, els podríem dividir en dues grans categories:

- **Model inquisitorial.** Es persegueix no una selecció de bons jurats, sinó l'evitació de mals jurats. Generalment, pren com a punt de partida llistes o censos de ciutadans, sovint el cens electoral, i a partir d'aquestes dades, el(els) magistrat(s) del cas i representants del col·lectiu d'advocats eliminen els ciutadans que no podrien formar part d'un jurat. D'aquesta llista, ja filtrada, se n'obté una roda de jurats a l'atzar. El mateix procediment anterior s'aplica per a la formació d'un jurat determinat a fi d'evitar relacions sanguínies o econòmiques amb alguna de les parts, etc.

- Model d'adversaris. Per mitjà de procediments com l'"Stand-By" o el "Voir Dire", busquen un jurat perfecte mitjançant l'enfrontament entre les parts, perquè, a partir de recusacions, descartin de la roda de jurats triada a l'atzar a partir de censos els membres que els són adversos. En aquest cas, trobar un jurat imparcial depèn de l'habilitat de l'advocat per a escollir els més propicis i recusar els adversos.

Vegem més detingudament aquests models.

Selecció inquisitorial

El procediment de selecció dels jurats d'una manera inquisitorial pot succeir en quatre formes diferents: selecció a l'atzar, per jutges, per comissions (o *key men*) o basada en criteris legals.

La selecció a l'atzar pressuposa que els jurats es trien a l'atzar a partir de llistes, habitualment, amb aparells informàtics. Aquesta selecció es complementa amb exempcions, excuses i desqualificacions. Les recusacions peremptòries no tindrien cabuda. Concretament, al jurament d'imparcialitat dels membres del jurat se li atribueix un control sobre els biaixos en la seva actuació. No obstant això, aquest jurament d'imparcialitat, sigui quina sigui la voluntat del jurat, no garanteix que s'evitin biaixos en la formació de judicis. Així, el procediment inquisitorial s'ha complementat amb altres filtres, sia per comissions, jutges o legalment basats.

Selecció per adversaris: "Voir Dire" i "Stand-By"

La selecció amb el sistema de "Stand-By" o "Voir Dire" és similar. La primera s'aplica al Regne Unit i la segona als Estats Units. El procediment respon, més o menys, als passos següents: se selecciona un panel de jurats a partir de llistes. D'aquesta roda de jurats es descarten, després de l'aprovació del magistrat del cas, els jurats recusats amb causa, i després es procedeix amb les recusacions peremptòries. D'aquesta manera, s'arriba a la formació del jurat. Se suposa que s'ha constituït un jurat imparcial, perquè el sistema d'adversaris garanteix que els jurats favorables a una part són recusats per l'altra, i viceversa. A Espanya s'ha adoptat aquest sistema d'adversaris.

Selecció científica

La denominada *selecció científica*, contràriament a les anteriors, no està regulada legalment i només s'usa al servei d'una part. No hi ha uniformitat a l'hora de definir l'actuació científica en la selecció de jurats. Així, l'opció més usada, per la senzillesa i el cost més baix que té, és la denominada *selecció estadística*, que comporta fer un sondeig entre la població de possibles jurats. S'hi narren breument els fets i es demana el veredicta a possibles jurats. Les dades socio-

demogràfiques, com ara sexe, edat, religió, poder adquisitiu, etc., es posen en relació amb el veredict de tal manera que puguem construir un perfil socio-demogràfic dels predictors de veredict.

Nota

Aquesta és la versió estadística més simple i, en aquest cas, també de menys probabilitat d'èxit en comparació d'altres de més rigoroses, que atesa la seva complexitat transcendeixen els objectius d'aquest capítol. En aquest sentit, s'han anat proposant l'ús de diverses tècniques estadístiques que es complementen amb coneixements provinents de les ciències socials.

1.4. Procés de decisió

1.4.1. Models explicatius

L'elevat nombre de models explicatius i normatius de la conducta dels jurats impossibilita abordar-los íntegrament en aquest apartat, per la qual cosa ens centrarem en els tres que destaquen tant pel valor explicatiu i/o predictiu que tenen com per la rellevància en la bibliografia:

- La teoria de la integració de la informació (Kaplan, 1975, 1979).
- El model d'història (Hastie, Penrod i Pennington, 1983; Pennington i Hastie, 1986, 1993).
- El model d'ajust a la creença (Hogarth i Einhorn, 1992).

La teoria d'integració de la informació

La teoria d'integració de la informació estableix que la formació d'un judici implica tres processos:

- **Avaluació d'un objecte en una dimensió.** El procés d'avaluació permet assignar un valor quantitatiu al fragment d'informació que s'ha de considerar en una dimensió (en aquest cas, la dimensió central és culpabilitat/no culpabilitat; mentre que unes altres podrien incloure la capacitat de l'acusat per a dur a terme l'acció, inferències sobre els motius de l'acusat, etc.). S'utilitza el valor escalar per combinar la informació sobre motius, habilitat, etc.; és a dir, és el referent sobre el qual quantificar el valor de la informació per al judici que cal formar.
- **Ponderació de la informació.** Consisteix en l'assignació d'un pes a cada element informatiu, atès que no tots els elements contribueixen de la mateixa manera al judici. El pes d'una informació manté una relació directa amb la seva fiabilitat i validesa. La fiabilitat, a la sala de justícia, estaria modulada per elements com la credibilitat dels testimonis, la probabilitat d'ocurrència de determinats esdeveniments i la consistència lògica de la

prova. Per la seva banda, la validesa apareix relacionada amb la rellevància d'un tros particular de coneixement per al judici que s'ha de dur a terme.

- **Integració de la informació.** La formació d'un judici requereix la integració d'aquests elements i una regla combinatòria. En la majoria de les ocasions, el judici dels jurats és una funció de múltiples estímuls informatius i la tasca de decisió només permet una resposta. Si aquesta és, a més, dicotòmica, el model de mitjana és el que més s'ajusta a la manera d'actuació real dels subjectes.

El model d'història (*story model*)

Les recerques de Pennington i Hastie (1993) sobre les representacions mentals del judici dut a terme per jurats han conclòs en la formulació d'aquest model, que consta de tres etapes:

- El jurat avalua la prova i en construeix un resum en forma d'una història.
- El jurat comprèn les instruccions judicials relatives a les alternatives de veredictes que se li presenten com a diferents categories de decisió.
- El jurat busca quina de les alternatives de veredictes s'ajusta millor al seu resum de la prova.

D'acord amb aquest model, hi ha dues rutes per a arribar a un veredictes d'innocència. La primera es produiria quan ocorre el millor ajust entre el resum de la prova i el veredictes de no culpabilitat. La falta de proves seria un exemple de veredictes d'innocència. La segona es produiria quan cap de les alternatives de veredictes no proporciona un ajust acceptable amb la prova presentada. En aquest cas, es diria que no hi va haver decisió; per tant, la decisió del jurat d'acord amb la llei ha de ser d'innocència.

El model d'ajust a la creença (*belief-adjustment model*)

A la base del model hi ha tres subprocessos:

- **Codificació.** En aquest procés es procedeix a dues tasques: l'avaluació i l'estimació. El jurat es val de l'avaluació per codificar les proves com a positives o negatives, i de l'estimació per establir la relació entre la nova informació i la precedent.
- **Processament.** Es pot fer pas a pas o al final de la presentació de la informació. Aquí es pot donar entrada a estils de processament analític (tasca pas a pas, o en línia) i heurístic del jurat (tasca de final de seqüència o *memory based*), o les demandes de la tasca, que es manifesten per la complexitat de la tasca. De fet, una tasca complexa és probable que es parcialitzi per mor dels recursos atencional, que de vegades sobrepassen la capacitat del jurat, la qual cosa l'obliga a disseccionar la informació.

- **Ajust.** Fa referència a la concordança entre decisió i categoria de resposta. La possibilitat de generació d'una història en facilita l'ajust.

Les principals prediccions del model són les següents:

- En presència d'informació prèvia o d'un biaix es tendeix a ajustar la nova a l'existent. La informació ha de ser consistent amb el biaix o mixta. Si és totalment inconsistent es trenca l'ancoratge.
- En absència d'informació, aquesta s'acumula en la lectura del cas, de tal manera que la primera serveix d'ancoratge per a la subsegüent. Aquest efecte és facilitat com més llarga o complexa sigui la tasca.

1.4.2. Deliberació

Ubicació, estatus, participació i canvi de veredict

Amb relació a la ubicació, s'ha constatat que en els jurats, les persones situades al cap i als extrems de la taula de deliberació són responsables d'entre una quarta part i una tercera part de les intervencions durant la deliberació.

El moderador, per la seva banda, té més pes en la deliberació, tant quantitativament com qualitativament, i gaudeix d'una capacitat de persuasió considerable. A més, només uns quants subjectes exerceixen un paper important dins del jurat; són entorn de tres (sobre grups de dotze membres) individus els responsables de més del 50% de les intervencions emeses. D'altra banda, també s'ha trobat que alguns membres del jurat, generalment de dos a quatre, són responsables del 5% o menys de les intervencions; és a dir, la seva conducta com a jurats es limita pràcticament a votar. En aquest sentit, s'ha observat una relació directa entre nivell educatiu i participació: els membres menys instruïts participen menys i accepten, en major mesura, les opinions d'uns altres.

No obstant això, sigui quina sigui la preparació dels jurats, aquesta participació desigual probablement sigui deguda al fet que els seus punts de vista ja estan representats per altres persones, ja que dins del grup només hi ha dues possibilitats d'"afiliació", proculpabilitat i proinnocència, i diversos elements en cadascuna d'elles.

Finalment, cal destacar que la recerca detecta sistemàticament que els membres del jurat canvien, com a màxim, una vegada de veredict al llarg de la deliberació. Per tant, una vegada que el membre manifesta una opció de veredict diferent de la inicial, aquesta no es torna a recuperar.

No assumptió de risc

La recerca llança dades que evidencien que els membres dels jurats són més conservadors en grup que individualment. En aquest sentit, s'ha descobert que en situacions de predeliberació d'igualtat de grandària en les faccions, la tendència majoritària de veredictes és la innocència, amb la qual cosa es produeix un efecte de tolerància cap a l'acusat.

Contingut

La bibliografia recull que les deliberacions se centren més en els fets i proves del cas, especialment testimonis, que en qüestions legals (destaca en aquest apartat la intenció de veredictes) i que la qualitat de les discussions és alta. A més, els grups homogenis, en interacció amb el tipus de cas, poden estar viciats en els continguts de la deliberació. D'altra banda, en termes de decisió, la final està més en funció de la distribució grupal de vots que de la tendència de vot individuals i el contingut de la deliberació. Encara que s'ha de considerar un efecte de context.

Estils de deliberació

Hastie, Penrod i Pennington (1983) han descrit dos estils de deliberació dels jurats:

- **Orientades a les proves.** Presenten més relacions entre fets i elements legals, són més llargues, incorporen més argumentacions i són més riques i profundes. Així mateix, es vota després d'un bon temps de discussió, no es relacionen les proves expressament amb el veredictes i no es manifesta tant la intenció de veredictes. Finalment, s'observa que són més freqüents en decisions unànimes.
- **Orientades al veredictes.** S'inicien amb una votació, les proves es llegeixen en clau de veredictes i cada jurat només defensa un veredictes. Es detecten, en major mesura, en les decisions per majoria.

En aquest mateix estudi, també es van perfilar dos estils diferents d'abordar la prova produïts per la regla de decisió. Concretament, els jurats unànimes es guien per un criteri d'integració (comparen i uneixen les diferents proves), mentre que els majoritaris apliquen un criteri d'exclusió (classifiquen, per exemple, els testimonis en creïbles i no creïbles).

Altres treballs sobre els estils deliberatius es van encaminar a establir relacions produïdes per variables demogràfiques i psicosocials.

Efectes de majoria i minoria

A la majoria se li atribueix una influència informativa i normativa. En aquest sentit, la bibliografia recull que la major part dels jurats es resolen d'acord amb la majoria inicial.

Quant a l'impacte de la grandària del grup, no hi ha un acord. Alguns autors apunten que les minories en grups grans tenen més oportunitats, mentre que d'altres sostenen que gaudeixen de més poder d'influència en grups petits (en jurats de sis, especialment amb una minoria de dos membres). Pel que fa a la grandària de la majoria, es reconeix un efecte sostre; és a dir, se li assigna una funció creixent, però no lineal.

Amb relació a la formació de judicis, Stasser i Davis (1981) van anunciar l'existència d'una relació entre pressió normativa i preferència de veredicta, mentre que la influència informativa reflectia els seus efectes en la certesa manifestada en el veredicta. També s'entén que la pressió normativa presenta més probabilitats d'exercir-se en condicions que requereixen consens.

Els efectes de la pressió normativa i influència informativa també s'ha constatat que esbiaixen en els processos cognitius dels jurats (Tanford i Penrod, 1986). Concretament, el canvi d'innocent a culpable comporta unes estimacions pitjors de la defensa i l'acusat; però el moviment després de la deliberació d'una opció de culpabilitat a una altra de no culpabilitat no modifica les percepcions que tenen de l'acusat i la prova.

Activitat

1. Quins avantatges i riscos comporta la unanimitat com a regla decisòria dels jurats?
2. Poseu un exemple d'una recusació amb causa.
3. Descriviu els efectes de la ubicació i l'estatus dels membres del jurat sobre el procés de deliberació.

2. Psicologia dels jutges

2.1. Psicologia jurídica i decisions judicials

Encara que la psicologia jurídica espanyola es considera una de les més grans i productives d'Europa (Davies i altres, 1996), la veritat és que la recerca relativa a la presa de decisions judicials i sentències encara és embrionària. Tal vegada una de les causes subjacents a aquesta situació siguin les limitacions existents per a l'aproximació a aquest camp.

Per contra, l'estudi de les decisions de llecs en dret, representades al tribunal del jurat, abordat en l'apartat precedent, ha captat des de les albors de la disciplina l'interès dels investigadors, la qual cosa ha resultat en nombroses contribucions al llarg de les últimes dècades. En aquest sentit, el jurat s'ha posicionat com un dels tòpics que té més impacte en la bibliografia, malgrat que la seva posada en funcionament a Espanya esdevé en dates no gaire llunyanes, amb l'entrada en vigor de la Llei orgànica del Tribunal del Jurat 5/1995. Potser aquest corpus teòric i empíric estava motivat en última instància per la voluntat de contribuir amb les troballes de la psicologia jurídica a crear el millor jurat possible. En el futur proper, i una vegada sigui factible fer un balanç del funcionament de la institució, el discurs científic intentarà esmenar possibles desencerts o, senzillament, implementar millores que facin callar les veus dels detractors, que no són pocs.

Aquest desequilibri pot fer que es consideri que les decisions dels nostres jutges i magistrats són gairebé inexpugnables. No obstant això, la bibliografia esmenta l'aparició gradual de treballs l'objecte d'estudi dels quals se situa en les decisions judicials, tant de l'àmbit penal com civil. Així mateix, s'ha establert una línia de contrast de l'execució de jutges i jurats. Centrant-nos en les sentències judicials, cal assenyalar que recorren a principis i procediments explícitament i expressament psicològics, i els mateixos legalistes mostren el seu interès per l'estudi d'aquest tipus de decisions. No en va, Muñoz Sabaté (1980, pàg. 17) advertia primerencament sobre els començaments d'una nova disciplina denominada *crinologia*, que versaria sobre la psicologia dels jutges i la manera com els factors psicològics influeixen en l'elaboració de la sentència.

En aquest apartat es pretén fer una aproximació a l'estat de la qüestió abordant la delimitació legal de la figura del jutge, el procés de socialització judicial, el format i les característiques de la sentència judicial i, finalment, les variables que produeixen la disparitat de les sentències i quines estratègies es poden dur a terme per reduir-la.

2.2. La figura del jutge

El 1975, s'inicia una nova etapa per a l'Estat espanyol, que es plasma en la Constitució espanyola (CE) de 1978:

“La justícia és administrada per jutges i magistrats independents, inamovibles, responsables i sotmesos únicament a l'imperi de la llei, que no poden traslladats ni jubilats més que per motiu de les causes que la llei preveu i amb les garanties que aquesta ofereix.”

Constitució espanyola, article 117

Es recull el principi d'unitat jurisdiccional i es redueix la jurisdicció militar a l'àmbit més estricte. Per a la seva garantia s'estableix, en l'article 122, el Consell General del Poder Judicial.

En aquest article, a més, es perfila la independència judicial com la garantia definitòria de l'essència de la jurisdicció. D'aquesta manera, jutges i magistrats tenen plena llibertat de decisió en la interpretació i aplicació de les normes jurídiques, sense que ningú no pugui influir en les seves actuacions amb ordres, consells, instruccions, suggeriments o pressions de qualsevol tipus per influir en les seves resolucions o condicionar-les.

De manera similar, la Llei orgànica del poder judicial (LOPJ) de 1985, en l'article 13, estableix que tots estan obligats a respectar la independència dels decisors:

“Quan jutges i magistrats es considerin inquietats o pertorbats en la seva independència, ho han de posar en coneixement del Consell General del Poder Judicial, donar compte dels fets al jutge o tribunal competent perquè segueixi el procediment adequat, sense perjudici de practicar per si mateixos les diligències estrictament indispensables per assegurar l'acció de la justícia.”

Llei orgànica del poder judicial, article 14

A més, la llei també preveu l'actuació del Ministeri Fiscal perquè vetlli per aquesta garantia, que pot actuar per si mateix o a petició del jutge o tribunal per promoure les accions pertinents en defensa de la independència judicial.

Un altre aspecte de la independència dels jutges, la independència econòmica, es recull en els articles 402 i següents de la LOPJ. Així, la llei diu que l'Estat ha de garantir la independència econòmica dels jutges i magistrats, mitjançant una retribució adequada a la dignitat de la seva funció.

L'òrgan de govern dels jutges és el Consell General del Poder Judicial (art. 122 de la CE). El Consell és integrat pel president del Tribunal Suprem, que al seu torn el presideix, i per vint membres nomenats pel rei, que exerceixen durant un període de cinc anys. D'aquests membres, dotze són triats entre jutges i magistrats de totes les categories judicials, en els termes que estableix la llei; quatre a proposta del Congrés dels Diputats, i quatre a proposta del Senat, en tots dos casos per majoria de tres cinquenes parts dels seus membres, entre advocats i juristes, tots ells de competència reconeguda i amb més de vint anys

d'exercici en la professió (art. 112 LOPJ). Entre les funcions assignades hi ha: la inspecció i vigilància sobre tots els jutjats i tribunals per a la comprovació i per al control del funcionament de l'Administració de Justícia, o la selecció, la formació i el perfeccionament de jutges i magistrats; l'exercici de les competències relatives al centre de selecció i formació de jutges.

En suma, el Poder Judicial, com s'assenyala en l'exposició de motius de la LOPJ, es configura com un dels tres poders de l'Estat que té encomanat en exclusiva l'exercici de la potestat jurisdiccional en tot tipus de processos, jutjant i fent executar el que s'ha jutjat segons les normes de competència i el procediment que les lleis estableixin.

2.3. El procés de socialització judicial

Seguint Alpert (1981, pàg. 106), la socialització judicial es conceptua com “una forma de socialització organitzativa que comporta l'adaptació social i psicològica de les persones als seus contextos de treball i, gràcies a la qual es transmeten al nouvingut coneixements, aptituds i motivacions”. Per la seva banda, Frazier i Bock (1982) la defineixen com una subcultura de compromís amb determinats precedents, normes i pràctiques.

En l'estudi de la socialització judicial destaca un dels treballs pioners, l'aportació de Carp i Weeler (1972), que apunten tres àrees diferenciades de socialització que englobarien els continguts que el jutge pot aprendre exclusivament en l'exercici de la seva professió. En primer lloc, la socialització legal, que té a veure amb les qüestions relatives a la llei substantiva, i també amb els procediments legals; en segon lloc, la socialització administrativa, que es refereix a la supervisió del personal i a l'organització dels assumptes d'acord amb els terminis legals previstos; en tercer lloc, la socialització personal, en la qual s'inclouen els intents de superació de l'aïllament al qual es veu sotmès el jutge, i també el maneig de les pressions que la comunitat exerceix sobre la seva persona.

Anys més tard, Alpert (1981) va intentar determinar l'ajust empíric d'aquesta proposta. Per a això va dur a terme una recerca amb jutges de l'estat de Florida dividida en dues etapes.

En la **primera etapa de l'estudi**, a partir de l'entrevista, distingeix cinc fases dins del procés de socialització. La primera fase es produeix amb anterioritat a l'inici de la carrera judicial; les quatre restants, una vegada es troba immers en el seu desenvolupament:

- **Fase de socialització professional.** Abraça el període universitari i és en la fase que s'impregna d'instrucció legal formal i informal. Sobre això, Gee i Jackson (1977) a partir d'un estudi fet en facultats de Dret, informen que una de les eines principals de la denominada *educació legal* és la “capacitat per a pensar com un home de lleis”, la qual cosa significa la potencialitat

de raonar lògicament, o analíticament, i ser capaç no solament de situar-se en les dues perspectives del problema, sinó a més de saber articular les idees pròpies, sia oralment o per escrit.

- **Fase d'iniciació.** Comprèn el primer any d'exercici de la judicatura, caracteritzada per l'ajust a la definició del rol. La iniciació es pot convertir en una fase de conflicte, en intentar ajustar les característiques individuals amb les demandes pròpies del rol.
- **Fase de solució.** Abraça des del primer fins al quart any d'exercici. Hi comencen a aflorar l'aïllament i les pressions externes.
- **Fase d'establiment.** Engloba des del cinquè al novè any d'acompliment del càrrec. Els jutges s'enfronten amb aspectes de la vida judicial, com l'aïllament social i polític, i poden experimentar una crisi en la carrera que conflueixi en el seu abandonament.
- **Fase de compromís.** Tenim un jutge plenament integrat en la seva feina, satisfet amb els factors implicats en la vida judicial.

Així mateix, amb l'entrevista, Alpert (1981) ofereix un perfil de les tres àrees de socialització que respon a aquestes qüestions: què s'aprèn?, de qui i com s'aprèn? La socialització legal que, recordem, té a veure amb l'aplicació de la llei substantiva, té lloc fonamentalment per mitjà de l'**autoeducació**, encara que sempre dins del suport interjutges, del personal del jutjat i dels lletrats. D'altra banda, en la socialització administrativa, l'autoeducació també exerceix un paper primordial en col·laboració amb el personal del jutjat. En l'àrea de socialització personal es percep menys cooperació dels altres actors del sistema. El jutge ha de fer front a l'aïllament social i polític que dimana de la imparcialitat, i també al maneig de l'autoritat de la seva professió, que modela les relacions amb els diversos membres del sistema judicial. D'aquesta manera, els jutges estimen el maneig de l'autoritat com un dels problemes de més envergadura, no sols personalment sinó també institucionalment.

La **segona etapa de l'estudi** d'Alpert s'articula sobre la base de l'aplicació d'un qüestionari estandarditzat. Els resultats obtinguts apunten en la direcció proposada en l'etapa preliminar de la recerca, amb un nombre més reduït de jutges. A més, la socialització de naturalesa legal es confirma com la més perllongada, enfront de la socialització administrativa, que presenta una trajectòria més abreujada.

Aquest autor, posant l'accent en la necessitat d'un nombre més elevat d'aportacions, assenyalava la importància de dues variables en l'estudi de la socialització judicial: la jerarquia del tribunal i el grau de politització del sistema judicial. El treball coetani de Wice (1981), en l'àrea penal de la jurisdicció de Filadèlfia, no va poder reafirmar el model de socialització proposat per Alpert. Algunes de les troballes de Wice (1981) porten a la conclusió que els jutges

de Filadèlfia no han experimentat el procés de socialització descrit per Alpert (1981). Manifesten un alt grau de confiança en si mateixos quan prenen possessió del càrrec, no detecten la necessitat de buscar l'ajuda d'agents socialitzadors, ni dels mateixos col·legues de professió, figures que en el treball anterior semblaven molt rellevants.

En suma, en vista dels resultats trobats i d'acord amb algunes de les inconsistències existents, sembla que cal un nombre superior de recerques que posin llum sobre el procés de socialització judicial, que es mostra determinant tant individualment com institucionalment.

2.4. L'elaboració de les sentències judicials

La sentència consisteix en una sèrie de raonaments complexos que fan que el jutge valori tot el que s'ha actuat, particularment la pràctica de les proves i els resultats probatoris obtinguts, i interpreti i apliqui les normes penals i processals corresponents als fets punibles jutjats, la qual cosa permet que arribi a la conclusió adequada, que ha de ser justa i corresponent amb els principis propis del procés penal d'un estat de dret. En aquest sentit, les sentències han de ser en tot cas fundades; en cas contrari es violaria el dret fonamental a la tutela judicial efectiva.

La motivació es reflecteix en els antecedents de fets, provats des del punt de vista fàctic, i en els fonaments de dret, des del punt de vista jurídic, com estableix l'article 248.3 de la LOPJ. Assenyala que les sentències s'han de formular expressant, després d'un encapçalament, en paràgrafs separats i numerats, els antecedents de fet, els fets provats, si escau, els fonaments de dret i, finalment, la decisió. Han de ser signades pel jutge, magistrat o magistrats que les dictin.

Adicionalment, d'acord amb l'article 851.1 de la LECRIM, la sentència s'ha de redactar d'una manera clara i no contradictòria, terminant, senzilla i expressiva. Ha de ser congruent; és a dir, correlativa o adequada a les peticions formulades per totes les parts acusadores i acusades. L'article 742 de la LECRIM determina que en la sentència s'han de resoldre totes les qüestions que hagin estat objecte del judici, i condemnar o absoldre els processaments no solament pel delictes principal i els seus connexos, sinó per totes les faltes incidentals que s'hagin conegut en la causa.

Per saber si la sentència penal és congruent, cal analitzar, des del punt de vista de l'acusació, les qualificacions definitives, ja que s'hi fixa el fet criminal imputat, amb les peticions corresponents a aquestes qüestions objectives i subjectives pertinents; des de la defensa, també les seves qualificacions definitives o, si escau, provisionals. A més, el mateix escrit de sentència, la seva decisió o part dispositiva, interpretat d'acord amb la motivació fonamentada en l'antecedent de fets provats i en la fonamentació jurídica.

Els jutges i tribunals no poden variar les sentències i actuacions definitives que pronunciïn després de signades, però sí aclarir algun concepte fosc o suplir qualsevol omissió que continguin (art. 267.1 LOPJ). Els errors materials manifestos, i els aritmètics, poden ser rectificats en qualsevol moment (267.2 LOPJ).

2.5. La disparitat en les decisions judicials

2.5.1. Concepte de *disparitat*

En termes operatius, Diamond i Zeisel (1975) consideren la disparitat com “el percentatge de diferència esperat entre dues sentències, si dos jutges, seleccionats a l’atzar, sentenciessin el mateix cas d’una manera independent” (pàg. 121). McFatter (1986) operacionalitza aquest concepte com qualsevol diferència en la severitat de sentència dictada per un jutge/tribunal a un acusat en una ocasió concreta, tant pel que fa a un altre similar condemnat pel mateix delictes en una altra ocasió, com a un altre jutge/tribunal en la mateixa ocasió o diferent.

Exemple

La discrepància es produeix quan davant un mateix delictes d’homicidi en el qual concorren les mateixes circumstàncies dos jutges diferents emeten una sentència diferent.

Per la seva banda, Brantingham (1985) fixa dos tipus de disparitat:

- **De primer ordre.** El jutge es mostra consistent en els seus dictàmens davant casos similars, però reiteradament diferent d’altres jutges; això és, hi ha variabilitat o disparitat entre casos similars resolts per diversos jutges.
- **De segon ordre.** El jutge és inconsistent en casos similars, i crea disparitat en els seus propis patrons de sentència.

Hi ha diferents orientacions en la recerca de la disparitat en les sentències dels jutges. En aquest sentit, alguns treballs se centren en la proporció de casos similars que han estat objecte de sentències diferents, mentre que d’altres ho fan sobre les diferències en la severitat de sentències dictades per diferents jutges en casos idèntics; alguns han optat per escalar la severitat de les sentències, determinant la proporció de variància explicada per variables extralegals una vegada controlats els factors legals de sentència; d’altra banda, també s’ha estudiat la proporció de variància no explicada per factors legals, com ara la gravetat del delictes o l’historial de l’infractor.

2.5.2. Estudis de *disparitat*

Factors legals

Algunes aportacions han aproximat l’estudi de la disparitat des d’una perspectiva legal; és a dir, per mitjà de variables penals i/o processals. Així, a l’estat de Filadèlfia, Green (1961) va concloure que factors legals com la qualificació del delictes, el nombre d’acusacions, l’historial previ i la petició del tribunal donaven compte de la major part de la disparitat detectada.

Posteriorment, Ebbe Ebbesen i Vladimir Konecni (1981) van observar que eren quatre els factors que van donar compte de les variacions sistemàtiques entre les sentències: el tipus de delictes, l'història delictiva, la situació legal entre l'arrest i la condemna, i la recomanació de sentència emesa pel funcionari encarregat de vigilar la llibertat condicional.

Per la seva banda, Kapardis (1985) assenyala els factors legals següents com els que tenen més rellevància en la variació de sentències: la recència de l'última condemna, l'història delictiva, el tipus d'acusació, la interacció passada amb el sistema de justícia, la recomanació de sentència emesa pel funcionari supervisor de la llibertat condicional i la provocació per part de la víctima del delictes, i també l'adscripció rural o urbana del jutge o tribunal.

Ashworth (1987) proposa tres elements de naturalesa legal que cal considerar en la decisió de sentència: la gravetat del delictes, les característiques de l'acusat, i també el tipus i quàntum de sentència. A més, constata l'absència d'homogeneïtat en les diferents mesures referides a l'inculpat, i també una tipologia idònia de sentències. En aquest sentit, Corbett (1987) entén que la provocació i la premeditació esdevenen components clau en l'avaluació de la serietat del delictes.

Factors extralegals

La revisió de Hagan (1974) sobre un total de vint estudis que avaluaven la relació entre l'estatus socioeconòmic, la raça, l'edat, el gènere i la sentència, va posar de manifest l'existència de disparitat en les decisions, però no es va trobar una relació clara entre les característiques extralegals i la sentència.

Algunes de les variables que s'han relacionat amb decisions dispars tenen a veure amb l'acusat:

- **L'aparença atractiva.** Tot i que alguns treballs van mostrar una relació positiva entre aquesta variable i la lenitat en la decisió judicial, els resultats no eren consistents, i es va detectar, en altres treballs, que l'atractiu no correlacionava necessàriament amb sentències més favorables per a l'inculpat.
- **La raça de l'acusat.** La major part dels estudis empírics britànics no van trobar cap relació entre aquesta variable i la severitat de la condemna. Per contra, els estudis basats en l'àmbit dels Estats Units refereixen que els inculpats de color reben sentències més severes. No obstant això, Kleck (1985) es mostra crític sobre aquest tema, i assenyala la distorsió que alguns investigadors fan sobre la discriminació racial mitjançant la decisió judicial als Estats Units, en sobredimensionar la influència de la raça sobre la sentència.

- El **gènere de l'infractor**. Diverses recerques informen que el gènere de l'infractor té un paper rellevant en la determinació de la sentència imposada, en el sentit d'una lenitat més gran de sentència per al gènere femení.

D'altra banda, s'han investigat alguns factors referits a l'agent decisor. En aquest sentit, després d'una revisió de la bibliografia feta per Kapardis es conclou que hi ha proves empíriques que demostren que el decisor té un paper important com a determinant de la sentència, i es precisa que les troballes relatives a variables com la filiació política, l'edat o la religió, són encara inconsistents.

Finalment, també s'han considerat variables associades a la víctima, com la raça o l'estatus socioeconòmic, encara que la recerca va mostrar una relació inconsistent amb la severitat/lenitat de sentència.

Exemple

Un jutge emet sentències diferents davant dos delictes d'homicidi idèntics, l'un comès per un acusat natural d'Oviedo i l'altre per un acusat d'origen magrebí: la pena més important és per al segon dels condemnats. En aquest cas, el factor racial va poder afectar la sentència judicial a causa que la valoració del delicte va ser produïda pels prejudicis i estereotips (considerar la població magrebina més perillosa o procliu a la violència) del jutjador.

Factors mixtos

Sota aquest epígraf s'agrupen els estudis que consideren variables de naturalesa legal i extralegal. En aquest sentit, Sutton (1978) va trobar que els millors predictors de sentència eren les variables legals, com l'historial delictiu o el tipus de condemna, i relega a un paper secundari les característiques sociodemogràfiques.

Anys més tard, Diamond (1981) va dur a terme una recerca amb dues mostres (510 casos del Sentencing Council de Chigado i 510 seleccionats del panel de jutges de Nova York), en la qual es van registrar mesures de les variables següents: característiques de l'inculpat, característiques del delicte i conflicte entre factors agreujants i atenuants. Després d'una anàlisi discriminant, va identificar quatre tipus de casos associats amb una disparitat alta: aquells en els quals es detecta conflicte entre factors agreujants i atenuants; aquells en els quals les característiques de l'acusat van reportar una culpabilitat elevada i una prognosi favorable; els que son protagonitzats per homes amb relació a les dones, i finalment els delictes relacionats amb les drogues. També es va observar que per a la mostra de Chicago, el conflicte entre factors i el gènere masculí de l'inculpat es presenten com una font de disparitat, mentre que en la casuística provinent del panel de jutges de Nova York ho és el nivell educatiu elevat dels acusats. Addicionalment, van resultar seleccionades altres variables: la disparitat va ser més alta a Chicago per als subjectes amb problemes de salut i addicció a drogues, quan es mostraven cooperatius amb l'autoritat; per a la

mostra de Nova York, el temps transcorregut des de l'última detenció, i també la conjuntura d'una condemna en judici, quan l'inculpat es va poder declarar amb anterioritat culpable processalment.

D'altra banda, es va intentar esbrinar quines eren les variables que els decisors consideraven en dictar sentència, en quina mesura cadascuna en determinava la severitat i de quina manera s'avaluaven. Sobre la base de l'avaluació de les equacions resultants per a cadascun dels jutges, es va concloure que hi havia una tendència a considerar les mateixes variables del cas, i fins i tot a atorgar-los el mateix valor positiu o negatiu, però es va constatar que els jutges assignaven diferents pesos a cadascuna.

En un treball posterior, amb casos simulats, Palys i Divorski (1984) van informar d'una disparitat molt elevada en el nivell de sentència. De la mateixa manera, es va detectar disparitat en els fets considerats pels jutges els més rellevants per dictar sentència, i també en els objectius sociolegals perseguits.

Així mateix, McFatter (1986) va dur a terme un experiment amb sis jutges als quals va proporcionar tretze descripcions breus delictes/delinqüent, que s'adaptaven a l'ajust delinqüent-delicte, això és, l'autor parteix de l'existència d'un prototip de delinqüent per cada tipus de delicte. Seguidament, els va sol·licitar que puntuessin diverses dimensions, com les circumstàncies de la víctima, la serietat del delicte, la premeditació o l'atribució de culpa. A més, havien de proporcionar una recomanació de sentència amb la informació disponible. En una segona fase del treball, transcorregut un període de dos mesos, se'ls va tornar a requerir la mateixa tasca, amb les mateixes descripcions.

Les dades van permetre concloure l'existència de disparitats substancials per a tots els delictes, a excepció dels dos més greus, i llançava un percentatge de disparitat sistemàtica en tots d'un 26% de la mitjana de severitat. Aquest tipus de disparitat es va comprendre sota dues formes: diferències generals en la duresa/lenitat, o bé la idiosincràsia dels jutges sobre cada delicte/delinqüent en particular. D'altra banda, aquest treball detecta un percentatge de disparitat no sistemàtica d'un 43%, això és, de la inconsistència del jutge en jutjar el mateix delicte/delinqüent en diferents ocasions.

Homel i Lawrence (1992) van desenvolupar un treball que va encarar l'estudi de la interacció que es produeix entre les orientacions del jutge en dictar sentència amb la informació del cas. Pretenien esbrinar si el context social en el qual té lloc la decisió influeix significativament en la severitat i/o lenitat de les sentències. Els resultats obtinguts van evidenciar que les sentències judicials són explicades per factors legals i extralegals, però en major mesura per la interacció entre ambdues. De fet, les interaccions entre els predictors expliquen un 20% de la variabilitat en les decisions. Aquest estudi confirma la influència del context social immediat sobre les decisions dels jutges.

Sobral i Prieto (1994) van dur a terme una recerca sobre la disparitat en el nostre ordenament jurídic. Mitjançant una metodologia d'alta simulació, presentaven cinc casos reals a una sèrie de jutges professionals. De l'anàlisi dels resultats descriptius dels casos es dedueix una disparitat notable interjutges, i s'obtenen els nivells més alts quan l'acusat era una dona. Els jutges en sentenciar van atorgar més importància als objectius sociolegals (factors extralegals) que a les característiques del cas i amb un nivell més baix de dispersió. Això constata el reconeixement per part dels decisors de la focalització en aquests objectius més que en perfils factuais del cas. És més, amb relació a això, atorguen més importància al fet que el delicte tingui relació o no amb la droga, o amb qüestions sexuals, variable amb un aire valorativoideològic clar.

Finalment i dins també del context estatal, Novo, Arce i Seijo (2000) troben una gran disparitat pel que fa tant al veredictes, com al quàntum de sentència establert pels jutges, sobre un cas de violació, en el qual la principal prova de càrrec era representada pel testimoni de la víctima.

2.5.3. La reducció de la disparitat

Com s'ha pogut verificar a l'apartat anterior, l'existència de la disparitat en les decisions judicials s'ha constatat mitjançant una àmplia gamma de metodologies. Al mateix temps, s'han proposat alguns mecanismes destinats a reduir-la.

En aquest sentit, alguns autors amb l'objectiu de reduir la disparitat s'han decantat per l'ús de sentències determinades. No obstant això, el se ús comportaria ignorar variables que s'haurien de tenir en compte a l'hora de dictar sentència; això és, la pena s'adequaria al delicte en qüestió, però no al delinqüent. Un altre dels inconvenients d'aquest tipus de sentències és la possible existència de pressions d'índole política per als legisladors.

Un altre dels mecanismes proposats és la creació d'un tribunal de revisió de sentències, d'un ordre jeràrquic superior, que si bé podria augmentar el control sobre les decisions d'altres jutges, contribuiria a dilatar l'esdevenir del procés.

Així mateix, s'han proposat els denominats *guidelines* de sentències. El seu ús preservaria la discreció i la individualització de la pena, i constituiria a més una base per a decisions explícites. No obstant això, les veus més crítiques argumenten la impossibilitat de crear una taxonomia adequada i detallada de la conducta criminal, a més de la inexistència de criteris adequats per a la predicció de la perillositat dels delinqüents. En aquest sentit, qualsevol quantificació ha d'aportar una descripció estadística detallada de les sentències i incorporar el ventall de factors relacionats amb el cas.

D'altra banda, s'han considerat un mecanisme de control de la disparitat els *sentencing councils*, uns òrgans consultius la funció dels quals és discutir les recomanacions de sentència. La filosofia subjacent no és la consecució de la

Nota

Quant a la longitud de condemna, prenent com a resposta modal la innocència, el 40,4% de les sentències se'n desvien. La principal variable extralegal, el gènere, associada a la tendència de judici no apareix com un predictor significatiu.

Exemple

En els últims anys, a l'Estat espanyol s'aprecia una pressió als legisladors pel que fa a una severitat legislativa més gran.

uniformitat, sinó l'intercanvi d'idees. No obstant això, encara que alguns estudis informen d'una reducció de la variabilitat postdiscussió, sembla que els *sentencing councils* presenten igualment discrepància de sentències.

Tenint en compte la contextualització sociojurídica de les troballes existents, una de les estratègies preventives sembla que comporta la focalització en la formació dels agents decisors com a garant de la uniformitat en la política decisional. S'ha suggerit l'entrenament, la informació i la formació continuada de jutges com un mecanisme de retroalimentació, que permetria la unificació de criteris i pràctiques.

Finalment, coincidint amb el plantejament de Pennington i Sally Lloyd-Bostock (1987), la reducció de la disparitat pot implicar igualment agents i etapes del procés judicial prèvies a la sentència, ja que l'optimització de la informació disponible del cas resulta eficaç en la consecució d'aquest objectiu.

Activitat

4. En què consisteix el procés de socialització judicial?
5. Establiu les diferències entre els factors legals i extralegals que intervenen en la disparitat de sentències i poseu-ne un exemple de tots dos tipus.
6. Quines estratègies es poden fer servir per intentar reduir la disparitat en les sentències judicials?

3. Formació d'advocats

3.1. L'advocat i els coneixements psicològics

Qualsevol que hagi reflexionat mínimament sobre el paper dels advocats en el sistema de justícia s'haurà trobat amb una imatge més o menys nítida referida al rol de l'advocat com a "manipulador" de contextos. En aquest sentit, és perfectament raonable pensar que els advocats, motivats per la defensa d'una de les parts en litigi, es transformin sovint en una mena d'arquitectes de la veritat.

Situat en un punt crucial del sistema judicial, l'advocat es veu impel·lit per la necessitat d'utilitzar intuïcions o coneixements psicològics. En molts casos, aquesta conducta es produeix d'una manera espontània, merament intuïtiva i basada en una acumulació d'experiències. No obstant això, la psicologia jurídica està en condicions d'oferir a aquests professionals un cos de coneixements científics, que ajudi a albirar una àrea de col·laboració profitosa entre els estudiosos de la psicologia i el món del dret.

La imatge més popular de l'advocat es correspon amb la d'un defensor que s'enfronta amb tot tipus d'armes (psicològiques) a un fiscal en una sala de justícia. No obstant això, una gran part dels assumptes dels clients que ocupen els advocats no arriben mai a aquesta instància, sinó que es resolen per altres mitjans, sobretot a partir de la negociació, la qual cosa configura un dels rols més importants i, alhora, menys populars dels advocats. És important evidenciar aquest punt, atès que molts dels científics socials que s'han dedicat al camp judicial han enfocat d'una manera molt restrictiva el problema, i s'han centrat amb massa exclusivitat en el que fa referència a la sala de justícia.

En aquest capítol s'abordarà, essencialment, una sèrie de qüestions relatives a la sala de justícia, encara que sense oblidar altres elements que contenen o impliquen un conjunt de processos de gran importància psicològica i social. En aquest sentit, convé tenir present que, a part dels coneixements legals de l'advocat, hi ha altres factors (presentació de les proves, fonamentació factual, comunicació persuasiva, representacions socials, etc.) que exerceixen un paper important en les decisions judicials. En suma, el propòsit d'aquestes pàgines és cridar l'atenció sobre alguns dels aspectes més cridaners de la dinàmica psicològica implicats en la conducta dels advocats.

3.2. Paràmetres judicials interessants

Per poder interpretar molts dels elements i inferències que es presentaran posteriorment, és recomanable conèixer una sèrie d'aspectes importants del context judicial. Concretament, Kaplan (1978) apunta nou unitats conceptuals en l'ordre en què, generalment, es produeixen a la sala de justícia:

1) L'**acusació**, que és l'establiment dels càrrecs contra l'acusat. Habitualment les llegeix un oficial de la cort.

2) L'**al·legació** de l'acusat, en què aquest respon a l'acusació.

3) L'**acusació** es presenta primer i pot començar amb una al·locució d'obertura que fonamenti l'acusació, la qual ofereix una perspectiva general del que intenta provar.

4) La **defensa** també pot presentar una al·locució d'obertura. Es presenta la prova en la qual es basarà per negar les al·legacions de l'acusació. Sovint, aquestes al·legacions es presenten després dels testimonis de l'acusació i abans que els de la defensa, si n'hi ha, hagin estat escoltats.

5) La major part del judici la constitueixen els **testimoniatges** dels testimonis. Generalment, la seqüència s'inicia amb els testimonis de l'acusació seguits dels de la defensa. A més de les afirmacions fetes pel testimoni, hi pot haver preguntes i objeccions dels advocats, i les decisions preses pel jutge (en casos amb jurats). L'ordre de presentació dels testimonis rarament reflecteix l'ordre temporal d'ocurrència dels fets.

6) i 7) Les **argumentacions finals** que poden ser fetes per l'acusació i la defensa, en aquest ordre. Aquestes argumentacions resumeixen el cas i, amb freqüència, destaquen les inferències que a l'advocat li agradaria que el decisor considerés a partir de la prova.

8) Les **instruccions del jutge als jurats**. El procediment utilitzat habitualment incorpora els ítems següents:

- Instruir els jurats sobre la innocència de l'acusat fins que es demostrï el contrari i que la càrrega de la prova està en l'acusació.
- Instruir els jurats sobre que la seva tasca és determinar els fets sobre la base de les proves.
- Instruccions sobre el que es pot considerar una prova.
- Instruccions sobre com s'ha d'avaluar la credibilitat del testimoni.
- Instruccions sobre el que constitueix una inferència raonable en oposició a una mera especulació.
- Instruccions sobre el significat i aplicació del criteri de decisió (més enllà de qualsevol dubte raonable) a l'hora d'avaluar la veracitat de les al·legacions.

9) La segona part de les instruccions dels jutges proporciona definicions del conjunt complet de veredictes entre els quals han de triar els jurats.

3.3. Percepció i representacions socials de justícia

Di Giacomo (1981) va definir les representacions socials com criteris col·lectius que tradueixen els valors de la col·lectivitat considerada. Les grans opcions ideològiques, per exemple, l'espiritualisme o el materialisme, la preponderància donada a allò individual o a allò col·lectiu es torna en criteris avaluadors de les realitats ambientals. En altres paraules, la representació social fa comprensible per als individus la realitat social.

En conseqüència, de les representacions socials es poden obtenir les maneres, dominants i no dominants, d'interpretació de la realitat. En aquest sentit, la representació social d'un crim concret varia amb el temps i les circumstàncies (per exemple, pensem en la violència de gènere).

De manera relacionada, la percepció social és un procés organitzat en el qual la persona obté i processa, d'una manera selectiva i intencional, informació sobre el seu entorn. Aquesta informació es categoritza sobre la base de les categories personals existents i es dota d'un significat. La implantació de significat en els fets té, almenys, una doble funcionalitat: un valor subjectiu de comprensió de la realitat i un valor de maneig i intercanvi amb el qual operem en les relacions interpersonals, amb el qual transaccionem si no ens resulta possible imposar-lo als altres actors socials protagonistes de la situació.

En aquest sentit, la pretensió bàsica de l'advocat és fer que la seva particular recreació dels fets i/o la valoració que ell fa recaure sobre els mateixos triomfin sobre altres alternatives. Doncs bé, en aquest procés seria absolutament fonamental que un advocat conegués les possibilitats que poden oferir per a la millor defensa dels interessos del seu client qüestions com les següents:

- **Les primeres impressions.** Funcionen com a filtre de la informació posterior i tenen una resistència notable al canvi; caldria cuidar les que produeixen l'acusat, els testimonis i el mateix advocat.
- **El locus de control.** El maneig dels factors que poden fer que un observador (jutges o jurats) facin una atribució interna (acció motivada per característiques personals de l'actor) o externa (acció explicada per les circumstàncies de l'entorn), pot tenir una importància decisiva a l'hora d'interpretar la situació i generar una representació dels fets que després s'expressa en un veredict. Dit d'una altra manera, les explicacions que algú fa dels comportaments aliens és un eix vertebrador de veredictes i sentències.

3.4. Decisions grupals

Si bé és cert que és més difícil controlar una decisió grupal que una d'individual, els mateixos raonaments que s'apliquen per a les individuals són vàlids per les grupals, ja que són una funció de les primeres. En aquesta direcció, nou de cada deu jurats es resolen d'acord amb la majoria inicial (Kalven i Zeisel, 1966).

Nota

No obstant això, la decisió grupal és afectada per condicionants addicionals. Recordem, per exemple, la regla de decisió o la grandària del grup tractats en l'apartat precedent. D'entre la resta de condicionants, destaquen les diferències d'estatus dels membres dins del grup.

En aquest sentit, són tres les modalitats de grups que prenen decisions judicials que poden ser afectades per diferències en l'estatus:

- **Jurat de llecs.** Consisteix en un grup de persones llegues en dret que decidiran sobre un cas judicial. En aquesta situació, ens interessa tenir de la nostra part la persona que tingui un estatus més alt dins del grup. Però, qui és aquesta persona? Quan el jurat entra a deliberar se li encomana que arribi a un veredict i que triï, en primera instància, un president o moderador de la deliberació, que és qui, entre altres coses, la condueix i n'actua com a portaveu. L'elecció d'aquesta persona no és atzarosa: alguns membres refusen el lloc, mentre que d'altres el volen. En suma, es tracta d'una persona d'unes característiques especials. Generalment, el portaveu també tria per a la seva ubicació en la taula de deliberació una posició espacial que li faci més visible (usualment, el cap de taula). La bibliografia existent recull que el moderador de la deliberació hi exerceix un rol fonamental i la seva opinió té un valor superior a la dels altres membres.
En conseqüència, si és convenient tenir el moderador de la nostra part, cal preguntar-se quin perfil té. Les variables que solen diferenciar el moderador dels altres membres del jurat són un nivell educatiu més alt, alguna experiència relacionada, d'edat mitjana-alta, generalment home, etc. En resum, l'estatus dins de la sala de deliberació es correspon, en gran manera, amb el del món exterior.
- **Jurat mixt.** El sistema de jurats mixtos consisteix a introduir tècnics en dret i llecs perquè formin part d'una mateixa deliberació judicial. En aquest cas, l'objecte d'interès és el/els professional/s que componen el jurat, ja que, d'acord amb la bibliografia, la seva influència sobre la decisió dels membres llecs del jurat és molt elevada, per no dir definitiva, en la direcció del seu veredict.
- **Tribunal.** Si som davant un tribunal togat, això és, compost únicament per magistrats, el nostre objectiu primordial ha de ser el president del tribunal. Té un estatus superior dins del grup de magistrats, a més, és l'encarregat

de redactar i motivar la sentència. *De facto*, és qui decideix; els altres components del tribunal, usualment, es limiten a signar la sentència.

D'altra banda, la presa de decisions individuals i grupals pot ser condicionada per la manipulació de la càrrega de la prova. En aquest sentit, si l'explicitació de càrrega de la prova es col·loca en les al·locucions finals i es pren com a base el principi "és deu vegades preferible absoldre un culpable que condemnar un innocent", les taxes d'innocència augmenten significativament. No obstant això, el maneig de la càrrega de la prova no permet augmentar les taxes de culpabilitat. Addicionalment, s'ha trobat que, en l'àmbit grupal, els efectes d'aquest fenomen es multipliquen en la mateixa direcció.

Un altre element susceptible de manipulació per part dels advocats és la incidència de la publicitat abans del judici en la seva decisió. Si bé quan el cas és jutjat per llecs, la seva selecció sol controlar els coneixements sobre el cas, no ocorre el mateix quan el cas és vist per tècnics. En aquestes circumstàncies, s'ha d'avaluar si la tendència legal coincideix o no amb la del carrer. S'ha de tenir present que la pressió exercida pels mitjans de comunicació sobre jutges i magistrats pot ser contundent.

3.5. Selecció probabilística d'un jurat/jutge interessat

Per seleccionar un jurat, o un jutge, de manera probabilística, es duu a terme una enquesta telefònica d'una quantitat de ciutadans que sigui representativa (uns vuit-cents) de la població amb la qual treballarem (la jurisdicció legal). L'enquesta s'ha d'executar agafant números de telèfon a l'atzar de la guia telefònica (per exemple, de K en K nombres). Als entrevistats se'ls informa breument sobre els fets del cas, i se'ls pregunta per l'edat, sexe, religió, vot polític, ingressos econòmics, etc.

A partir d'aquestes dades anirem obtenint les estimacions probabilístiques d'un jurat favorable o desfavorable, en què es combinin totes les característiques preguntades abans al subjecte. Les recusacions ens serviran per a eliminar els jurats més desfavorables.

La mateixa estratègia es pot seguir per elegir un jutge, però, en aquest cas, el material d'anàlisi seran les sentències. Les variables que cal estimar serien experiència, sexe, grup de la magistratura en el qual milita, edat, etc.

3.6. Destreses dels advocats, presentació de la prova i testimonis

El *modus operandi* pot condicionar els resultats de la justícia. Així, s'ha observat un impacte fort de l'efecte de recència en el veredict; això és, les conclusions finals són de summe interès per a la decisió final. No obstant això,

les al·locucions d'obertura també intervenen en la decisió final mitjançant l'establiment de diferents estratègies, que aniran orientant la interpretació de les proves que vagin apareixent.

En conseqüència, l'al·locució d'obertura és una oportunitat crucial per a proporcionar als jutjadors un esquema general que serveixi de marc per a l'avaluació, atenció selectiva, organització i interpretació de les dades posteriors. Així, es confereix un marc d'ordre global a uns fets que, normalment, es presentaran de manera fragmentada. Si l'advocat no l'ofereix, els observadors se'l construiran per si mateixos. Serà millor, per tant, que els advocats generin un marc explicatiu que predisposi a favor dels interessos del client.

Exemple

L'advocat ha de concedir una transcendència fonamental tant a l'al·locució d'obertura, com a les conclusions finals. En ambdues ha d'exposar els elements més poderosos que donin suport a la defensa del seu client. En les primeres, s'ha d'oferir una visió general del cas, això és, un marc interpretatiu que faciliti la comprensió dels jutjadors i que condicioni les valoracions que es vagin duent a terme al llarg del judici. En les conclusions finals, novament, s'han d'emfatitzar els elements més favorables per al client i esperar que operi l'efecte de recència.

Un altre element que és interessant controlar és el llenguatge dels testimonis. Si el grau de comprensió del testimoni és baix (o s'entén inversament), els resultats són nuls o contraris. Especialment, cal considerar dos casos:

- **Estrangers.** S'aconsella recórrer a un traductor, encara que tinguin coneixements de l'idioma espanyol.
- **Grups socials molt concrets.** Les seves expressions estan contaminades per l'ús d'argots grupals, de manera que no sols poden plantejar problemes de comprensió, sinó també d'accepcions. Per tant, s'ha de dur a terme una explicació d'aquests termes en altres llenguatges o la seva explicació a partir de l'interrogatori perquè siguin compresos correctament.

Independentment que els nostres testimonis siguin o no honestos, perquè siguin efectius s'han de guanyar la credibilitat dels qui decideixen. Així, s'ha observat que la informació no verbal exerceix un paper fonamental en la percepció de credibilitat. Miller i Burgoon (1982), després d'una revisió de la bibliografia, van dissenyar els perfils credibilitat/no-credibilitat:

Credibilitat	No-credibilitat
Contacte visual	Poc contacte visual
Distàncies d'interacció curtes	Nerviós i inquiet
To moderat amb pocs dubtes i pauses	To alt amb dubtes i pauses.

Aquestes conductes es poden manipular amb un entrenament; la millor estratègia són els assajos del testimoni.

La conducta de l'advocat també és objecte d'anàlisi per part dels decisors i influeix en la decisió final. En aquest procés de gènesi i construcció d'un significat que representa el judici, l'advocat ha de persuadir. En aquesta direcció, moltes recerques posen de manifest la importància clau que poden arribar a tenir les habilitats socials i que, gràcies al seu entrenament, es pot aconseguir, sense esforços excessius, que un individu aparegui en la interlocució com a atractiu, veraç, creïble, digne de confiança, etc. Així, s'han de considerar qüestions com la dosificació de l'assertivitat, el control de l'ansietat i els estils de parla. Es tracta, en definitiva, de desenvolupar patrons de comunicació que ajudin a **persuadir** els altres d'una determinada visió dels fets.

A part de la habilitat més o menys gran d'un advocat en les seves intervencions, hi ha altres condicionants que convé conèixer. Així, en casos de diversos delictes en el mateix judici, per tal de guanyar-se els més dubtosos, convé reconèixer-ne alguns en el discurs d'obertura. Concretament, l'advocat, reconeixent algunes acusacions, guanya credibilitat en les afirmacions que posteriorment formuli sobre altres assumptes, amb la qual cosa la probabilitat de guanyar altres causes és superior. Igual ocorre quan la part que representa té antecedents: és aconsellable reconèixer-los.

Aquest efecte és comprensible des de la teoria d'inoculació de McGuire. Jutges i jurats han mostrat ser molt sensibles a aquest efecte de "vacuna" de la presentació d'informació aparentment contrària als interessos propis. A més, contribueix a la generació d'efectes d'extrapolació: farà que durant la resta del judici l'advocat aparegui com un individu honrat, fiable i digne de confiança.

Un altre factor que cal considerar és la durada de la vista oral a fi de planificar la implementació de determinades estratègies. En aquesta línia, cal esperar que, després de cada jornada, el jutgador es formi una impressió de judici com si es tractés de la decisió final. Ocorre que la correlació de les decisions parcials dels subjectes són altes i significatives amb la decisió final (Vidmar, 1979). Sota aquest supòsit, la direcció de les estratègies de presentació de la prova s'hauria de modificar. Així, i d'acord amb els aspectes exposats anteriorment amb relació a la importància de la primera impressió, la prova més rellevant que es dirigeixi a condicionar el veredicte final és aconsellable que es formuli en la primera jornada: la decisió inicial genera un prisma de lectura de la prova que es presentarà posteriorment.

L'últim intent que l'advocat pot fer per persuadir jutges i/o jurats són els arguments finals. És l'oportunitat de deixar tancat el marc de significat que ha estat intentant construir. Per aconseguir que els al·legats finals tinguin la màxima

Nota

Aquests no són els únics aspectes rellevants que es podrien abordar, encara que perquè sigui un entrenament per no experts (advocats) serien suficients.

eficàcia possible, és necessari considerar les probables bases de les actituds més rellevants que tinguin jutges i/o jurats per a un cas determinat. Els arguments de l'advocat han d'incidir frontalment sobre aquests temes centrals.

3.7. Apreciació del valor de les proves en la formació de judicis

Independentment de l'honestedat del testimoni, el rellevant és l'avaluació que fa el decisor sobre la credibilitat del testimoni. Els jurats individualment atribueixen més credibilitat al testimoni identificador que al no identificador i, en cas de testimonis amb testimoniats contraris, es dóna més credibilitat a l'identificador (Prieto, 1989). No obstant això, aquests resultats no s'han mostrat consistents (Weinberg i Baron, 1982), possiblement a causa de les diferències en els procediments utilitzats.

Per combatre aquestes possibles anomalies, els advocats disposen del discurs d'obertura dels judicis. L'advocat pot posar l'accent en el major grau de certesa que es necessita per a ser un testimoni acusador que per a un de desacreditador.

La certesa que requereix un testimoni per a la identificació és més gran que per a la no identificació, fet motivat, sens dubte, per la responsabilitat que comporta la seva decisió.

Aquesta apreciació, anterior a la presentació dels testimonis, comporta que el decisor es col·loqui en la posició del testimoni i avalui qui necessita més certesa (l'identificador o el desacreditador) per a prendre una decisió.

La instrucció sobre preponderància de testimonis, una vegada presa la decisió, sembla no tenir efectes. Si els seus objectius són contraris, l'advocat ha de destacar la transcendència que una decisió errònia comporta per a la comunitat i per a l'acusat. En aquesta línia, la bibliografia reflecteix com la magnitud de les conseqüències d'una decisió es correlaciona inversament amb les taxes de culpabilitat.

Activitat

7. Descriu el paper que tenen les diferències d'estatus en els jurats de llecs, mixtos i als tribunals. D'acord amb això, a qui hauria de tractar d'influir l'advocat en cadascun dels jurats?

8. Assenyaleu la importància que comporta l'al·locució d'obertura pel que fa a l'acció de l'advocat, i els aspectes que ha d'entrenar l'advocat en els seus testimonis per augmentar la credibilitat dels seus testimoniats.

9. Quines implicacions té per a l'exercici de l'advocacia la teoria de la inoculació de McGuire?

4. La mediació intra- i extrajudicial

4.1. Definició de *mediació*

Reconeixent la diversitat de definicions i conceptualitzacions existents sobre la mediació, segons el nostre parer i des d'una perspectiva general, la mediació es pot entendre com un mètode de resolució de controvèrsies, en el qual dues o més persones que participen en el procés de mediació intenten voluntàriament aconseguir per si mateixes un acord, amb la intervenció d'una o diverses persones mediadores, que, regint-se pels principis de la neutralitat, imparcialitat i confidencialitat, faciliten la resolució del conflicte per les mateixes persones implicades, i procuren la comunicació i el diàleg entre elles, per mitjà d'un procés estructurat en el qual utilitzaran diverses tècniques i estratègies que la persona mediadora ha de manejar; tot això permet el manteniment de les relacions subjacents i que les parts conservin el control sobre el final del conflicte.

4.2. Avantatges de la mediació familiar

La mediació familiar és un procediment imprescindible per a aconseguir que les famílies no es trenquin després de la separació dels progenitors i que els drets dels fills no es vulnerin. D'aquesta manera, en els processos de divorci la mediació hauria de ser sempre preceptiva, especialment en aquells casos en els quals es trobin immiscits menors, tal com succeeix en altres països, com Noruega.

Entre els avantatges principals que es deriven de la resolució de conflictes familiars gràcies a la mediació, la bibliografia en recull els següents (Fariña i altres, 2012):

- **Afavoreix la coparentalitat.** La mediació familiar “constitueix una manera de resoldre les disputes d'acord amb la conceptualització del divorci com a procés de reorganització del sistema familiar” (Justicia, Cantón i Cortés, 2007, pàg. 234), i permet mantenir la cordialitat entre els cònjuges: quan la parella té fills, els ajuda a centrar-se en les necessitats dels nens i que, malgrat la ruptura com a parella, tots dos continuïn actuant com a pares (Fariña, Egido i Seijo, 2004).
- **Implica un cost emocional més petit.** Encara que la mediació no és una intervenció de caràcter terapèutic, pot generar efectes terapèutics, i incidir positivament en l'equilibri emocional de les persones que intervenen en la

mediació, augmentant-ne la capacitat de resiliència i disminuint l'ansietat que genera el procés de ruptura.

- **Representa un aprenentatge per als progenitors.** La mediació pot ajudar les persones a buscar solucions al conflicte, possibilita la construcció de relacions positives, afavoreix la comunicació, fomenta la reflexió, augmenta la creativitat de les parts a l'hora de buscar alternatives i possibles solucions, i afavoreix la flexibilitat i l'aprenentatge de patrons de col·laboració.
- **Els progenitors prenen les decisions.** La parella n'és la protagonista real, i tots dos membres són els qui resolen la situació conflictiva, la qual cosa tendeix a derivar nivells alts de satisfacció.
- **Confidencialitat del procediment.** Els procediments de mediació respecten la privadesa dels usuaris; així, encara que en el transcurs de la mediació es reveli informació íntima, el mediador i les parts n'han de mantenir la confidencialitat.
- **Procediment més econòmic.** En general, la mediació és un procediment més barat i més àgil que la via contenciosa, ja que es pot resoldre un assumpte en diverses sessions, mentre que els plets poden durar fins i tot anys.
- **Es pot iniciar en qualsevol moment.** La mediació familiar es caracteritza perquè és una actuació flexible, que es pot iniciar en qualsevol etapa del procediment.

La mediació familiar té com a conseqüència una satisfacció superior perquè els autèntics protagonistes en la presa de decisions són les persones que participen en la mediació, que assumeixen i augmenten les seves responsabilitats. A més, el nivell de compliment dels acords adoptats en mediació són molt superiors als mandats que s'han d'acatar per ordre judicial, i també s'ha constatat que són més duradors.

4.3. Fases del procediment de mediació

En funció de si existeix o no un procés judicial obert, podem diferenciar dos tipus de mediació:

- **Mediació extrajudicial.** Els progenitors, sense necessitat d'iniciar un procediment judicial, decideixen acudir de manera voluntària a un mediador familiar.

- **Mediació intrajudicial.** Es produeix una vegada iniciat el procediment judicial, de manera que l'autoritat recomana a les parts resoldre les seves diferències fora del procés contenciós.

A continuació, es fa una proposta de protocol d'actuació en mediació familiar extrajudicial i es presenten les particularitats de la intervenció intrajudicial.

4.3.1. Mediació extrajudicial

El protocol de mediació extrajudicial es compon de les fases següents:

- **Fase 1. Recepció de les persones en mediació.** La fase de recepció comença amb la primera entrevista, anomenada *entrevista de premediació*. En aquesta sessió les persones mediadores reben les persones implicades i els agraeixen la seva presència en nom dels fills.

A continuació, s'explica la situació psicoemocional per la qual habitualment passen els nens en processos de ruptura dels progenitors, i s'assenyala, a més, que durant el procediment de mediació s'intentarà ajudar-los que prenguin decisions i arribin a acords que beneficiïn els fills.

Després, s'expliquen les competències, el lloc i les funcions del mediador dins del procediment, s'explica què és la *mediació familiar* i, finalment, el lloc de les parts, i es destaca que elles en són les protagonistes. En aquest moment, s'acorden i estableixen els objectius i els assumptes objecte de la mediació.

La fase culmina amb la signatura de l'acta constitutiva en la qual figuren les normes que regeixen el procediment.

- **Fase 2. Recollida d'informació.** El principal objectiu d'aquesta fase és recollir informació sobre la història familiar i els aspectes clau del conflicte (principis, valors, objectius generals, els interessos, etc.) per poder entendre cadascuna de les persones implicades i comprendre el conflicte. D'aquesta manera, cadascuna de les persones implicades en la mediació tindrà l'oportunitat d'explicar el conflicte des del seu punt de vista.

- **Fase 3. Proposta d'alternatives.** És el moment de començar a produir idees que comportin solucions i acords, o també ens podem trobar amb problemes tan complexos que sigui necessari dividir-los perquè siguin més senzills i fàcils d'abordar.

El paper del mediador en aquest moment s'ha de centrar, principalment, a motivar i guiar les parts perquè treballin en la creació d'idees noves que aïregin el conflicte i els permetin un enfocament de solució.

- **Fase 4. Negociació.** Aquesta fase s'orienta, fonamentalment, a valorar cadascuna de les alternatives amb l'objectiu de promoure flexibilitat en la negociació; és convenient que les persones que participen en la mediació

comencin a reconèixer acords satisfactoris per a tothom, i que deixin obertes diferents possibilitats per a resoldre el conflicte.

- **Fase 5. Acord.** Aquesta fase està centrada en la definició i adopció d'acords per les persones implicades. El paper del mediador consisteix a ajudar les parts en aquesta definició i reflexió sobre les característiques, la viabilitat i el compromís amb els acords que adoptin; posteriorment, es procedeix a redactar el document d'acords i l'acta final del procediment de mediació.
- **Fase 6. Tancament.** En aquesta fase es torna a agrair l'esforç en nom dels fills. El mediador ha de deixar un "bon regust". D'aquesta manera, encara que no hi hagi acord, s'anima les parts a continuar-ho intentant i se'ls convida a tornar a la mediació quan vulguin o quan ho necessitin. Es procedeix a signar el document d'acords, si n'hi hagués, l'acta final del procediment, encara que no s'hagin aconseguit acords, i a tancar les altres qüestions administratives.

Finalment, entorn de sis mesos més tard d'haver posat fi al procediment de mediació, el mediador es posa en contacte amb les persones implicades, amb l'objectiu de verificar l'operativitat i el compliment de l'acord (i els motius d'incompliment, si escau), i també les possibles modificacions. És el que es denomina *sessió de postseguiment*.

4.3.2. Mediació intrajudicial

En el de la mediació intrajudicial, les fases són les mateixes, excepte que en aquest cas es duu a terme una sessió informativa, abans de la fase de recepció, que es divideix en dos apartats. Així, com que habitualment les parts acudeixen acompanyades dels lletrats i/o procuradors, una primera part de la sessió informativa es fa amb totes les parts implicades (lletrats i/o procuradors i parts) i una segona part només amb els interessats.

El contingut de la sessió és similar a la fase d'informació extrajudicial: en un primer moment se'ls agraeix l'assistència en nom dels fills, es fa una presentació dels mediadors, se'ls explica en què consisteix la sessió informativa, quina informació es comunicarà als jutjats i en quins moments, què és la *mediació familiar* (principis, avantatges, característiques i diferències amb el procediment judicial que han iniciat), el lloc i paper dels advocats (continuen sent els assessors legals dels seus clients, de manera que els poden aconsellar o assessorar), s'indaga l'existència o no d'altres procediments judicials oberts i, finalment, el lloc i les funcions dels mediadors i de les parts.

A continuació, es fa l'entrevista només amb les parts interessades, per, d'aquesta manera, centrar-se més en els conflictes puntuals que tenen, en les posicions de cadascun, a retornar a les parts la seva capacitat per a resoldre els problemes i indagar la possibilitat i els interessos de les parts per apropar posicions, i se'ls ofereix l'oportunitat de continuar treballant en mediació.

Si accepten iniciar el procediment de mediació, bé en aquest moment o bé en una sessió posterior, es procedeix a signar l'acta constitutiva. En tot moment es fa palesa la importància del principi de voluntarietat, i també la possibilitat d'optar per la mediació en qualsevol altre moment.

Els principals objectius d'aquesta manera de treballar són oferir a totes les parts implicades (els advocats, els procuradors i els usuaris) la mateixa informació sobre la mediació i oferir un espai en què puguin aclarir els seus dubtes. D'altra banda, tenir un espai independent amb les parts per a conèixer-ne millor la situació i el conflicte, oferir la possibilitat perquè cadascun proposi les seves alternatives i, sobretot, permetre que es puguin escoltar de cara a "valorar" la possibilitat d'un canvi en les seves posicions.

Activitat

10. Enumereu els avantatges de la mediació familiar.
11. En què consisteix la fase de recepció de les persones en la mediació?
12. En què es diferencia la mediació intrajudicial de l'extrajudicial?

Solucionari

1. Quins avantatges i riscos comporta la unanimitat com a regla decisòria dels jurats?

El principal risc de la unanimitat rau en la possibilitat que el judici quedi sense decisió final en no arribar a cap en la resolució. A més, tendeix a incrementar la durada de les deliberacions. D'altra banda, s'han revelat com a avantatges de la unanimitat una participació més important de les minories, una satisfacció superior dels jurats amb el veredict final i una avaluació més profunda i minuciosa de la prova i la llei, aspectes que redundarien en una decisió més justa, elaborada i de més qualitat.

2. Poseu un exemple d'una recusació amb causa.

Una recusació amb causa d'un membre del jurat es pot deure al fet que presenti una relació de familiaritat/amistat amb l'acusat o la víctima.

3. Descriu els efectes de la ubicació i l'estatus dels membres del jurat sobre el procés de deliberació.

Amb relació a la ubicació, s'ha constatat que les persones situades al cap i als extrems de la taula de deliberació són responsables d'entre una quarta part i una tercera part de les intervencions durant la deliberació.

Pel que a l'estatus, s'ha trobat que el moderador presenta un pes més gran en la deliberació, tant quantitativament com qualitativament, i gaudeix d'una capacitat de persuasió considerable. A més, només uns pocs subjectes exerceixen un paper important dins del jurat; són entorn de tres (sobre grups de dotze membres) els responsables de més del 50% de les intervencions emeses. En aquest sentit, s'ha observat una relació directa entre nivell educatiu i participació: els membres menys instruïts participen menys i accepten, en major mesura, les opinions dels altres.

4. En què consisteix el procés de socialització judicial?

D'acord amb Alpert, és una forma de socialització organitzativa que comporta l'adaptació social i psicològica de les persones als seus contextos de treball, i gràcies a la qual, es transmeten al nouvingut coneixements, aptituds i motivacions. Dins d'aquesta forma de socialització, i d'acord amb l'autor, es poden establir cinc fases diferents: socialització professional, iniciació, solució, establiment i compromís.

5. Establiu les diferències entre els factors legals i extralegals que intervenen en la disparitat de sentències i poseu-ne un exemple de tots dos tipus.

Els factors legals són variables penals i/o processals com els antecedents penals de l'acusat o la qualificació del delict, mentre que els extralegals són els factors aliens als aspectes judicials però que, de la mateixa manera que els factors legals, intervenen en la disparitat de sentències, com són, entre d'altres, la raça, el gènere o l'aparença física.

6. Quines estratègies es poden fer servir per intentar reduir la disparitat en les sentències judicials?

Entre els mecanismes destinats a la reducció de la disparitat s'han proposat: l'ús de sentències determinades, la creació d'un tribunal de revisió de sentències d'un ordre jeràrquic superior, l'elaboració de *guidelines* de sentències i els denominats *sentencing councils*, òrgans consultius la funció dels quals és discutir les recomanacions de sentència. Així mateix, com a estratègies preventives s'han suggerit l'entrenament, la informació i la formació continuada dels jutges amb la finalitat d'unificar criteris i pràctiques.

7. Descriu el paper que tenen les diferències d'estatus en els jurats de llecs, jurats mixtos i als tribunals. D'acord amb això, a qui hauria d'intentar d'influir l'advocat en cadascun?

En els jurats de llecs, el paper del moderador és assumit generalment pels membres als quals s'atribueix socialment un estatus més alt, sia pel seu nivell educatiu, formació, experiència, etc. Així, el moderador adquireix una influència dins del grup que es materialitza en el valor superior de la seva opinió; això és, el seu veredict tendeix a condicionar els altres membres. Per tant, la influència de l'advocat s'hauria de dirigir sobre els moderadors.

De manera similar, en els jurats mixtos, la influència que exerceixen els tècnics en dret sobre la decisió dels membres llecs és molt elevada, per no dir definitiva en la direcció del seu veredict. En conseqüència, per a aquest cas l'advocat hauria d'intentar exercir influència sobre els tècnics en dret.

Finalment, dins del tribunal togat, el president té un estatus superior dins del grup de magistrats, a més de ser l'encarregat de redactar i motivar la sentència. Per tant, l'advocat hauria de centrar les seves temptatives d'influència sobre el president.

8. Assenyaleu la importància que comporta l'al·locució d'obertura pel que fa a l'acció de l'advocat, i els aspectes que ha d'entrenar l'advocat en els seus testimonis per augmentar la credibilitat dels seus testimoniatsges.

L'al·locució d'obertura és una oportunitat crucial perquè l'advocat proporcioni als jutjadors (jutges, jurats, magistrats) un esquema general que serveixi de marc per a l'avaluació, atenció selectiva, organització i interpretació de les dades posteriors. Així, es confereix un marc d'ordre global a uns fets que, normalment, es presentaran de manera fragmentada.

Per augmentar la credibilitat del testimoni, l'advocat pot entrenar aspectes relatius a la comunicació no verbal, com el contacte visual, les distàncies d'interacció curtes i un to moderat amb pocs dubtes i pauses.

9. Quines implicacions té per a l'exercici de l'advocacia la teoria de la inoculació de McGuire?

D'acord amb aquesta teoria, en cas que hi hagi diversos delictes en el mateix judici, per tal de guanyar-se els més dubtosos, convé reconèixer-ne alguns en el discurs d'obertura. Concretament, l'advocat, reconeixent algunes acusacions, guanya credibilitat en les afirmacions que posteriorment formuli sobre altres assumptes, amb la qual cosa la probabilitat de guanyar altres causes és superior. Igual ocorre quan la part que representa té antecedents; és aconsellable reconèixer-los a l'inici del procés.

10. Enumereu els avantatges de la mediació familiar.

- Afavoreix la coparentalitat.
- Implica un cost emocional més baix.
- Representa un aprenentatge per als progenitors.
- Els progenitors prenen les decisions.
- Confidencialitat del procediment.
- Procediment més econòmic.
- Es pot iniciar en qualsevol moment.

11. En què consisteix la fase de recepció de les persones en la mediació?

La fase de recepció, essencialment, consisteix en l'aplicació de l'entrevista de premediació. S'agraeix la presència de les persones que participen en la mediació en nom dels fills, s'explica la situació emocional per la qual passa la família en els processos de divorci i els beneficis que comportaria l'acord, s'exposen els diferents papers que tenen els participants en la mediació, i també les seves característiques, s'acorden i estableixen els objectius i els assumptes objecte de la mediació i, finalment, es culmina amb la signatura de l'acta constitutiva.

Glossari

disparitat de sentències *f* Qualsevol diferència en la severitat de sentència dictada per un jutge/tribunal a un acusat en una ocasió concreta, respecte tant a un altre similar condemnat pel mateix delictes en un altre moment, com a un altre jutge/tribunal en la mateixa ocasió o diferent (McFatter, 1986).

efecte de recència en el veredictes *m* Impacte que exerceixen les conclusions finals emeses en la vista oral sobre la decisió final adoptada pel jutjador o jutjadors.

jurat *m* Grup de persones, en general llegues en dret, que es reuneix per emetre un judici, en termes de veredictes o mitjançant la contestació a un qüestionari en el qual plasmen les seves respostes a preguntes que els formula el jutge per fonamentar la sentència, guiats per una regla de decisió amb uns requisits que van des de la majoria simple fins a la unanimitat.

jurat mixt *m* Tipus de jurat dirigit a la deliberació judicial conformat per la combinació de tècnics en dret i llecs.

mediació *f* Mètode de resolució de controvèrsies en el qual dues o més persones del procés de mediació intenten voluntàriament aconseguir per si mateixes un acord, amb la intervenció d'una o diverses persones mediadores. Aquestes, regint-se pels principis de la neutralitat, imparcialitat i confidencialitat, faciliten la resolució del conflicte per les mateixes persones que participen en la mediació, i procuren la comunicació i el diàleg entre elles, per mitjà d'un procés estructurat en el qual utilitzaran diverses tècniques i estratègies que la persona mediadora ha de manejar. Tot això permetent el manteniment de les relacions subjacents i conservant les parts el control sobre el final del conflicte.

mediació extra- i intrajudicial *f* En la mediació extrajudicial, les parts decideixen, sense iniciar un procediment judicial, dur a terme una mediació de manera voluntària. Per la seva banda, la mediació intrajudicial es produeix una vegada iniciat el procediment judicial i és l'autoritat qui recomana que resolguin les seves diferències fora del procés contenciós.

nul·litat decisional *f* Situació que es produeix quan el jurat és incapaç d'aconseguir el quòrum mínim exigint en la regla de decisió, això és, el jurat és declarat irresoluble. Aquesta situació també es denomina *jurats suspesos*.

recusació *f* Fórmula legal establerta per controlar la imparcialitat dels jurats. En funció de la legislació de cada país se'n poden establir de tres tipus: d'ordre, amb causa i peremptòries.

socialització judicial *f* D'acord amb Alpert (1981), es refereix a una forma de socialització organitzativa que comporta l'adaptació social i psicològica dels magistrats/jutges als contextos de treball i, gràcies a la qual, es transmet al nouvingut coneixements, aptituds i motivacions.

teoria d'inoculació de McGuire *f* Efecte de "vacuna" que exerceix la presentació inicial d'informació contrària als interessos propis i que, posteriorment, passa a implicar efectes beneficiosos com a conseqüència de l'atribució de credibilitat que es deriva del reconeixement d'aspectes perjudicials per a un mateix.

Bibliografia

Lectures recomanades

Arce, R.; Fariña, F. (1997). "Sesgos en la formación de juicios y decisiones de los jurados: la aproximación de no modelo". A: F. Fariña; R. Arce (coord.). *Psicología e investigación judicial* (pàg. 165-182). Madrid: Fundación Universidad Empresa.

Arce, R.; Fariña, F.; Real, S.; Vila, C. (1994). "Apoyo psicológico a abogados en la planificación del discurso y estrategias de trabajo con jueces y jurados". *Apuntes de Psicología* (núm. 41-42, pàg. 131-143).

Fariña, F. (2010). "La mediación familiar, un derecho y una necesidad". A: F. Fariña; R. Arce; M. Novo; D. Seijo (coord.). *Separación y divorcio: interferencias parentales* (pàg. 207-224). Santiago de Compostela: ASEMIP.

Soria, M. A. (2005). "La toma de decisiones jurídicas: jueces y jurados". A: M. A. Soria (coord.). *Manual de Psicología Jurídica e Investigación Criminal* (pàg. 1-27). Madrid: Pirámide.

Wheatcroft, J. M. (2012). "Judicial processes". A: G. Davies; A. Beech (ed.). *Forensic psychology: Crime, justice, law, interventions* (pàg. 229-246). Chichester: John Wiley and Sons.

Obres de referència recomanades

Davies, G.; Beech, A. (ed.) (2012). *Forensic psychology: Crime, justice, law, interventions*. Chichester: John Wiley and Sons.

Mauet, T. A.; Casswell, D. G.; Macdonald, G. P. (1995). *Fundamentals of trial techniques*. Toronto: Little, Brown and Company.

Novo, M.; Arce, R. (ed.) (2003). *Jueces: formación de juicios y sentencias*. Granada: Grupo Editorial Universitario.

Parkinson, L. (2005). *Mediación familiar: teoría y práctica: principios y estrategias operativas*. Barcelona: Gedisa.